

บทนำ

การใช้ภาษา คือการนำภาษามาใช้เพื่อสื่อความหรือสื่อสาร การสื่อความหรือสื่อสารมีผู้เกี่ยวข้องกันสองฝ่ายคือ ผู้ส่งความ กับ ผู้รับความ หรือ ผู้ส่งสาร กับ ผู้รับสาร

ผู้ส่งความหรือผู้ส่งสารใช้การพูดกับการเขียนเป็นเครื่องมือ ส่วนผู้รับความหรือผู้รับสารใช้การฟังและการอ่านเป็นเครื่องมือ

การใช้ภาษาจะมีประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่อทั้งสองฝ่ายเข้าใจความหรือสารได้ตรงตามความต้องการ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีข้อบกพร่องในการใช้เครื่องมือของตน การสื่อความหรือสื่อสารนั้นย่อมมีปัญหา

มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความพร้อมที่จะ *เรียนรู้* และ *เขียนแบบ* ภาษา ไม่มีเด็กคนใดที่เกิดมาก็สามารถที่จะพูดได้ทันที มีแต่ความสามารถที่จะรับข้อมูลทางด้านภาษาจากรอบตัวเข้ามา แล้ววิเคราะห์หาหลักว่าภาษาที่ได้รับมานั้นมีลักษณะอย่างไร ถ้าจะสร้างเองจะต้องทำอย่างไร เมื่อรู้หลักแล้วก็มีการจดจำและเขียนแบบข้อมูลที่ได้รับไปเรื่อย ๆ

"...เป็นที่ยอมรับกันว่า เมื่อเด็กอายุ 6 ขวบ แต่ละคนจะสามารถพูดภาษาพื้นเมืองได้ดี (ทั้งนี้รวมทั้งการฟังด้วย) คือออกเสียงได้ชัดเจนและพูดถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษานั้น ๆ แต่คำศัพท์ที่รู้่อาจจะมีจำนวนจำกัด ส่วนการเขียนการอ่านนั้นจะต้องเรียนกันอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่ก็เรียนจากโรงเรียน..."

(*วิจิตร ภาณุพงศ์ 2540:4*)

กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ที่เข้ามาพูดจาด้วยนั้นช่วยให้ตัวอย่างประโยค และช่วยเพิ่มคำให้แก่พจนานุกรมในหัวของเด็ก เด็กไทยไปเติบโตเมืองฝรั่ง ได้ข้อมูลเป็นภาษาฝรั่งก็พูดภาษาฝรั่ง เด็กฝรั่งมาเติบโตในเมืองไทย ได้ข้อมูลเป็นภาษาไทย ก็พูดภาษาไทย ถ้าได้ข้อมูลหลายภาษาในเวลาเดียวกัน เด็กคนนั้นก็จะเป็นคนพูดได้หลายภาษา

โครงสร้างของประโยคนั้นมีอยู่ไม่มาก คนเราสามารถรับรู้และสร้างประโยคทุกชนิดในภาษาของตนได้ในเวลาไม่นานนัก แต่ข้อมูลทางด้านคำนั้นคนเรามีไม่เท่ากัน แล้วแต่ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ประสบการณ์ที่ว่านี้ หมายถึงทั้งครอบครัว การศึกษา สังคม ฯลฯ

เมื่อก่อนนี้คนเรารับข้อมูลกันโดยธรรมชาติ กล่าวคือรับจากครอบครัว โรงเรียน และสังคมในวงแคบเท่านั้น แต่ทุกวันนี้ ข้อมูลเข้ามาจากแหล่งต่าง ๆ มากมาย ทั้งโดยธรรมชาติและผลิตธรรมชาติ ความสามารถในการเลียนแบบของมนุษย์ก็ได้ทำงานอย่างเต็มที่ ค่าที่พ่อแม่ครูบาอาจารย์ไม่เคยสั่งสอน เด็กก็สามารถที่จะใช้ได้ แต่จะเข้าใจหรือไม่นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ตัวอย่าง เช่น เด็กชายวัย 3-4 ขวบ เวลาอยู่ในสวนสนุก ก็จะสามารถจะพูดได้ว่า "เอขอ *ควบคุม ยานอวกาศ* นะฮับ" หรือ เด็กหญิงวัยเดียวกันก็อาจจะพูดกับคุณชายได้ว่า "จุนยายจายก *มรดก* ให้ป๊าไม้คะ" ซึ่งพอจะเดากันได้ว่าคงจะได้มาจากภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือ การ์ตูน นั้นเอง หรือเด็กบางคนก็อาจจะพูดได้ว่า "ฮ่วย แซบอีหลี" ทั้ง ๆ ที่พ่อแม่ก็พูดแบบนั้นไม่เป็น ซึ่งก็คงจะเดากันได้ไม่ยากว่าเอามาจากไหน

บางคนอาจจะกล่าวว่า ไม่ใช่เรื่องผลิตธรรมชาติ เพราะนี่คือธรรมชาติของชีวิตปัจจุบันที่แหล่งข้อมูลมีกว้างขวางขึ้นกว่าสมัยก่อน ครอบครัวและโรงเรียนไม่ใช่สถาบันเพียง 2 สถาบันที่จะเป็นแหล่งกรองข้อมูลอีกต่อไป

ในปัจจุบันภาษาในโลกนี้มีมากกว่า 3,000 ภาษา นักภาษาศาสตร์ได้พยายามจัดหมวดหมู่ภาษาเหล่านี้โดยใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ มากมาย เช่น ลักษณะโครงสร้าง สายกำเนิด และคลื่นภาษา เพื่อแสดงให้เห็นความเหมือน ความแตกต่าง และความสัมพันธ์ของภาษาต่าง ๆ เหล่านี้

อย่างไรก็ตามภาษาทุกภาษาในโลกนี้ ถ้ายังมีผู้ใช้กันอยู่ย่อมต้องมีความเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา ภาษาที่ไม่มีความเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้นอีกเลย ก็คือภาษาที่ตายแล้ว ซึ่งหมายความว่าผู้ใช้ภาษานั้น ๆ ตายหมดแล้วนั่นเอง นอกจากจะมีความเปลี่ยนแปลงในตัวเองแล้ว ภาษาที่ยังไม่ตายก็ยังมีเกี่ยวข้องกับภาษาต่างประเทศด้วย หากผู้ใช้ภาษานั้น ๆ มีการติดต่อกับผู้ใช้ภาษาอื่น ๆ

ภาษาไทยก็อยู่ในลักษณะนี้เช่นกัน แต่เดิมาเราก็มีความเกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงเท่านั้น เช่น ทาการเมือง มีความเกี่ยวข้องกับมอญ เขมร ญวน พม่า มลายู ทางวัฒนธรรม มีความเกี่ยวข้องกับ จีน อินเดีย แต่ในปัจจุบันนี้ เรามีความเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ทาการค้า มีความเกี่ยวข้องกับอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ฯลฯ

ความเกี่ยวข้องในทางภาษาที่มองเห็นได้ชัดก็คือการมีคำยืมจากภาษาต่างประเทศ ถ้าเป็นคำที่ยืมกันมานานแล้วผู้ใช้ภาษาในปัจจุบันก็อาจจะไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นคำที่มีที่มาจากภาษาต่างประเทศเช่น บาบ บุกุณ คุณ โทษ จมูก แก้วอ้อ ถ้าเป็นคำใหม่ก็อาจจะไม่คุ้นหูในตอนแรก แต่เมื่อใช้ไปนานเข้าก็สื่อกันได้ เช่น โอเค โหวต เคลียร์ เบลอร์ ซีเรียส คอมพิวเตอร์ คำบางคำอาจจะใหม่มากเกินไปสำหรับคนทั่วไป จึงอาจจะสื่อความไม่ได้ เช่น "คนที่ทำเรื่องนี้ต้องการจะคิดวิเคราะห์เขา" แต่ไม่นานก็คงจะสื่อกันรู้เรื่องถ้าได้ยินและเห็นตัวอย่างของการกระทำดังกล่าวมากขึ้น

การสื่อสารอันฉับไวในปัจจุบันมีส่วนช่วยทำให้ผู้คนคุ้นเคยกับคำใหม่ ๆ และสำนวนใหม่ ๆ ได้เร็วยิ่งขึ้น ประโยคอย่าง "เรื่องนี้ถูกตรวจสอบโดยละเอียดแล้วโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายเรา" กับ "อาหารนี้ง่ายต่อการกิน" แม้จะฟังชัดหูในตอนหนึ่ง แต่ต่อไปก็อาจจะใช้กันไปทั่วเพราะได้ยินอยู่ทุกวันจนเกิดความเคยชิน ใครจะรู้ได้ว่าเมื่อตอนที่คนไทยหันมาใช้คำว่า *จุก* กับ *แก้วอ้อ* ใหม่ ๆ นั้น อาจจะมีคนบางกลุ่มไม่พอใจก็ได้

ระยะทางและเวลาไม่ใช่อุปสรรคขวางกั้นความกลมกลืนของภาษาดังในอดีตอีกต่อไปแล้ว โลกกำลังจะกลายเป็นโลกเดียวกันด้วยการสื่อสารอันสะดวกและรวดเร็วปานไค ภาษาที่อาจจะกลายเป็นภาษาเดียวกันไปได้อย่างรวดเร็วปานนั้น จาก 3,000 ภาษา อาจจะถูกกลมกลืนกันไปจนเหลือเพียงไม่กี่ภาษา หรืออาจจะเหลือเพียงภาษาเดียวกันก็ได้

สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงก็คือไม่มีสิ่งทีเรียกว่าภาษาบริสุทธิ์ในโลกนี้ ภาษาทุกภาษาต้องมีการเปลี่ยนแปลง ภาษาทุกภาษาต่างก็ได้รับอิทธิพลและต้องปนกับภาษาอื่น ๆ บ้าง (*สุวิไล เปรมศรีรัตน์ 2531:224*)

แม้จะยอมรับกันว่าภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลง แต่ภาษาส่วนใหญ่ในโลกก็มีสิ่งที่เรียกว่า "ภาษามาตรฐาน (standard language)" และมีปัญหาการใช้ภาษาเกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะสมาชิกบางส่วนในสังคมใช้ภาษาผิดไปจากมาตรฐานที่สมมติกันขึ้นในสังคมนั้นเอง

ภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาราชการ (official language) ของประเทศไทยหมายถึงภาษาไทยรูปแบบหนึ่งซึ่งยอมรับใช้กันในการจัดพิมพ์และเขียน เป็นรูปแบบของภาษาที่สอนกันในโรง

เรียน นอกจากนี้ยังเป็นภาษาที่ผู้มีการศึกษาใช้ และเป็นภาษาที่ใช้ในการรายงานข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์และในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะเดียวกันนี้ด้วย ภาษาไทยมาตรฐานในปัจจุบันคือภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งนับว่าเป็นภาษาถิ่นภาษาหนึ่ง

อย่างไรก็ตามภาษาไทยมาตรฐานก็เป็นเพียงแบบหนึ่งของภาษาไทยซึ่งมีอยู่มากมายหลายแบบ เช่น ภาษาถิ่นภาคพายัพ ภาษาถิ่นภาคอีสาน ภาษาถิ่นภาคใต้ เพียงแต่ว่าภาษาไทยมาตรฐานนั้นมีความสำคัญกว่าแบบอื่น ๆ ในแง่สังคมเท่านั้น หากจะกล่าวในเชิงภาษาศาสตร์แล้ว ภาษาไทยมาตรฐานก็ไม่ได้ดีไปกว่าภาษาไทยแบบอื่นแต่ประการใด ภาษาทุกภาษาและภาษาเฉพาะกลุ่มทุกภาษาต่างก็มีระบบดีเท่า ๆ กัน ในแง่ของระบบทางภาษาศาสตร์ภาษาทุกรูปแบบเป็นระบบที่โครงสร้างมีความซับซ้อนและมีกฎเกณฑ์เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ ทั้งนี้เพราะไม่มีคุณสมบัติใด ๆ เลยของภาษาที่ไม่เป็นมาตรฐานอันจะทำให้ภาษานั้น ๆ ดีน้อยกว่าภาษาที่เป็นมาตรฐาน

ในบางประเทศ รัฐบาลหรือผู้นำประเทศจะเป็นผู้เลือกภาษาประจำชาติ(national language) ในบางครั้งก็ต้องพัฒนาตัวอักษรที่เหมาะสม หรือเป็นผู้ตัดสินว่าควรที่จะเลือกเอาภาษาเฉพาะกลุ่มภาษาใดหรือลักษณะทางภาษาลักษณะใดมาประกอบในการพัฒนาภาษาประจำชาติด้วย

ใน พ.ศ. 2536 สหรัฐอเมริกามีปัญหาถกเถียงกันว่าควรมีภาษาราชการหรือไม่

ในขณะที่ชาวต่างด้าวพากันหลั่งไหลเข้ามาสู่สหรัฐาก็เกิดมีความเคลื่อนไหวกันขึ้นมาว่าน่าจะประกาศให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการของชาติ ฝ่ายสนับสนุนกล่าวว่าประเทศกำลังจะถูกแบ่งแยกด้วยภาษาและวัฒนธรรม เพราะไม่มีภาษาราชการ ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยก็เถียงว่าถ้าทำอย่างนั้นก็เท่ากับเป็นการกีดกันชาวอเมริกันถึง 7 ล้านคนที่พูดภาษาอังกฤษไม่ค่อยได้หรือไม่ได้เลย

ทั้งสองฝ่ายต่างก็อ้างว่าชาวอเมริกันส่วนใหญ่เห็นด้วยกับตน แต่อันที่จริงก็ยังมีชาวอเมริกันอีกมากมายที่ยังไม่รู้ว่ เขาเถียงกันเรื่องนี้ และมีอีกมากมายที่นึกว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการอยู่แล้ว หากจะหันไปดูประเทศอื่นบ้าง ก็ปรากฏว่า ประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศในโลกนี้มีภาษาราชการ

ในสหรัฐนั้นก็มีภาษาที่ใช้กันอยู่ถึง 153 ภาษา องค์การ US

English จึงคิดว่าน่าจะมีอะไรเป็นเครื่องเชื่อมโยงและพยายามผลักดันให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ องค์กรนี้มีสมาชิกถึง 400,000 คนแล้ว และมีสมาชิกสภาดองเกรสสนับสนุนถึง 140 คน ส่วนพวกที่ไม่เห็นด้วยก็ประกอบด้วย American Liberties Union (ACLU), National Education Association และกลุ่มลัทธิมนุษยชนชาวฮิสแปนิก กลุ่มนี้เห็นว่านโยบายภาษาราชการจะทำให้สหรัฐฯสูญเสียความหลากหลายอันเป็นลักษณะสำคัญของสหรัฐฯเอง

ในขณะนี้ 19 รัฐได้ประกาศให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการไปแล้ว กฎหมายที่กำลังผลักดันกันอยู่ในขณะนี้ เพียงแต่ขอให้ระบุว่ารัฐบาลสหรัฐฯไม่ต้องทำเอกสารหรือให้บริการเป็นภาษาอื่นใดนอกจากภาษาอังกฤษ หรือไม่ต้องบังคับให้โรงเรียนสอนหนังสือด้วยภาษาอื่นใดนอกจากภาษาอังกฤษ

เปอร์โตริโกก็กำลังมีการเสนอให้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาสเปนเป็นภาษาราชการ ฝรั่งเศสก็เพิ่งมีกฎหมายเรื่องภาษาราชการเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2535 ส่วนสหรัฐฯในสมัยประธานาธิบดีบุชนั้น เขาไม่เห็นด้วยกับเรื่องภาษาราชการ แต่ประธานาธิบดีคลินตันเคยให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการของอาร์คันซอในปี พ.ศ. 2530 ในสมัยที่ยังเป็นผู้ว่าการรัฐ

สำหรับประเทศไทยนั้น พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงเป็นผู้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1826 จากนั้นตัวอักษรไทยก็มีวิวัฒนาการมาโดยตลอด จนกระทั่งมีรูปแบบดั่งที่ขอมรับกันอยู่ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลเป็นผู้ที่สนับสนุนการทำภาษาให้เป็นมาตรฐานมาโดยตลอด ทั้งนี้เพื่อทำให้การติดต่อสื่อสารง่ายขึ้น เพื่อให้มีตัวอักษรประจำภาษา และเพื่อให้ตำราเรียนมีรูปแบบเดียวกันหมด หน่วยงานของรัฐบาลในปัจจุบันซึ่งทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ก็คือ ราชบัณฑิตยสถาน โดยมีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีให้ใช้ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เป็นมาตรฐานสำหรับใช้ในการเขียนหนังสือไทยเพื่อให้เป็นระเบียบเดียวกัน และบรรดาหนังสือราชการและการศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนให้ใช้สะกดตามระเบียบและพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เสมอไป

นอกจากนี้ในค่าน่าเมื่อพิมพ์ครั้งที่หนึ่งก็ได้คัดนโยบายในด้านการศึกษาของรัฐบาลในสมัยนั้นขึ้นมากล่าวในตอนหนึ่งว่า "ในด้านการศึกษาของประชาชนโดยทั่วไป รัฐบาลนี้จะให้เรียนรู้และใช้ภาษาไทย โดย

ให้สำนึกว่า ภาษาไทยคือภาษาประจำชาติที่พลเมืองไทยทุกคนจะต้องใช้ให้ถูกต้องและทัดเทียมกัน...

กล่าวโดยสรุปก็คือ ภาษาประจำชาติของประเทศไทยคือภาษาไทยซึ่งมิได้ระบุว่าเป็นภาษาไทยถิ่นไหน แต่ภาษาไทยมาตรฐานนั้นคือภาษาไทยกรุงเทพฯ และการเขียนภาษามาตรฐานหรือภาษาราชการนั้นให้ถือตามที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.

2525

อย่างไรก็ตามการใช้ภาษาก็เหมือนกับกิจกรรมทางสังคมทั่วไป นั่นคือ จะต้องใช้ให้เหมาะสมกับผู้พูด การแสดงออกทางวาจาไม่เพียงแต่จะต้องเหมาะสมกับบุคคลแต่ละคนเท่านั้น แต่ยังจะต้องเหมาะสมกับโอกาสและสถานการณ์แต่ละครั้งด้วย การใช้ภาษาก็เช่นเดียวกันภาษานั้นมีความแตกต่างกันไม่เพียงแต่ในด้านลักษณะทางสังคมของผู้พูดเท่านั้น แต่ยังแตกต่างกันในด้านลักษณะแวดล้อมทางสังคมของผู้พูดด้วย ผู้พูดคนเดียวกันก็อาจจะใช้ภาษาต่าง ๆ กันไปได้ในสถานการณ์ที่ต่างกัน และเพื่อจุดประสงค์ที่ต่างกัน นอกจากนี้ภาษาก็อาจจะมีลักษณะต่างกันในแง่ที่เป็นภาษาเขียนหรือภาษาพูดอีกด้วย

ผู้ใช้ภาษาบางคนอาจจะมีปัญหาในด้านการใช้ภาษามาตรฐาน การแก้ปัญหาเช่นนี้มีอยู่หลายวิธี วิธีที่ทรัดจิลล์ (Trudgill) ถือว่าดีที่สุดมีอยู่ 2 วิธี คือ วิธีที่เรียกว่า "การมีภาษาเฉพาะกลุ่ม 2 ภาษา" กับ "การยอมรับความแตกต่างของภาษาเฉพาะกลุ่ม"

"การมีภาษาเฉพาะกลุ่ม 2 ภาษา" เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมสูงจากนักภาษาศาสตร์หลายคน วิธีนี้สอนว่าแต่ละบุคคลมีสิทธิที่จะคงใช้ภาษาเฉพาะกลุ่มที่ไม่ใช่ภาษามาตรฐานที่บ้านกับเพื่อนและที่โรงเรียนในบางสถานการณ์ได้ แต่ก็สนับสนุนว่าควรสอนภาษามาตรฐานให้แก่เด็ก ๆ ในฐานะเป็นภาษาของโรงเรียนและในฐานะเป็นภาษาของการอ่านและการเขียน โดยอาจจะชี้ให้เห็นว่าสำเนียงบางอย่างหรือการใช้คำบางคำมีค่านิยมสูงกว่าสำเนียงอื่น ๆ หรือคำอื่น ๆ แต่ต้องชี้แจงว่านั่นเป็นเรื่องการสมมติในสังคม ไม่ใช่ใช้ลักษณะทางภาษาศาสตร์

ปัญหาการใช้ภาษาไทยอันหมายถึงการใช้ภาษาที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานมีอยู่หลายเรื่อง เช่น การออกเสียง การเขียนคำ การอ่านคำ การเลือกใช้คำ การทับศัพท์ การบัญญัติศัพท์ การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมัน ฯลฯ

ตำราเล่มนี้จะได้กล่าวถึงเรื่องเหล่านี้โดยละเอียดต่อไป